

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

11. Schaaf R. C., Schoen S. A., Smith Roley S., et al. An intervention for sensory difficulties in children with autism: a randomized trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2014. Vol. 44(7). P. 1493-1506.

12. Van Steensel F. J. A., Bögels S. M., Dirksen C. Anxiety disorders in children and adolescents with autistic spectrum disorders: a meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 2011. Vol.14(3). P. 302-317.

13. Vasa R. A., Mazurek M. O., Kanne S. M., et al. Assessment and treatment of anxiety in youth with autism spectrum disorders. *Current Psychiatry Reports*. 2016. Vol. 18(7). P. 62.

14. Wood J.J., Drahota A., Sze K., et al. Cognitive behavioral therapy for anxiety in children with autism spectrum disorders: a randomized, controlled trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2020. Vol. 61(2). P.160-167.

УДК: 159.923

Разборська А.О.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. У статті представлено результати теоретико-емпіричного дослідження взаємозв'язку між

емоційним інтелектом та особистісною зрілістю. Актуальність теми зумовлена потребою у психологічному забезпеченні процесів особистісного становлення молоді в умовах соціальних трансформацій, де здатність до емоційної регуляції виступає чинником успішної соціалізації та самореалізації. На основі аналізу наукової літератури було визначено підходи до розуміння емоційного інтелекту як когнітивно-емоційної здібності та особистісної зрілості як інтегративної характеристики суб'єкта. Емпірична частина дослідження реалізована за допомогою трьох методик: тест-опитувальника особистісної зрілості Ю. Гільбуха, методики емоційного інтелекту Н. Холла та опитувальника емоційного інтелекту «ЕmIn» Д. Люсіна. Було виявлено статистично значущий позитивний кореляційний зв'язок між рівнем емоційного інтелекту та окремими складовими особистісної зрілості. Отримані результати дозволяють стверджувати про наявність взаємозв'язку між здатністю до емоційної обробки інформації, емпатії, емоційної регуляції та рівнем мотиваційної, рефлексивної та поведінкової зрілості.

Ключові слова: емоційний інтелект, особистісна зрілість, здобувачі вищої освіти, саморегуляція, емоційна компетентність, міжособистісна взаємодія, психоемоційна стабільність, стресостійкість.

Abstract. The article presents the results of a theoretical and empirical study on the relationship between emotional intelligence and personal maturity. The relevance

of the topic is due to the need for psychological support for the process of personal development among youth in conditions of social transformation, where the ability to regulate emotions serves as a key factor of socialization and self-realization. Based on the analysis of scientific literature, various approaches to understanding emotional intelligence as a cognitive-emotional ability and personal maturity as an integrative characteristic of the individual were identified. The empirical part of the research was carried out using three methods: the Personal Maturity Questionnaire by Yu. Gilbukh, the Emotional Intelligence Test by N. Hall, and the «EmIn» Emotional Intelligence Questionnaire by D. Lyusin. The study revealed a statistically significant positive correlation between the level of emotional intelligence and specific components of personal maturity. The obtained results confirm the existence of a relationship between emotional processing ability, empathy, emotional regulation, and the levels of motivational, reflexive, and behavioral maturity

Key words: emotional intelligence, personal maturity, higher education students, self-regulation, emotional competence, interpersonal interaction, psycho-emotional stability, stress resistance.

Актуальність дослідження. У контексті трансформаційних змін, що охоплюють сучасне українське суспільство, особливого значення набуває питання психологічної зрілості особистості. Здатність до емоційної регуляції, саморефлексії, емпатії та усвідомлення власної внутрішньої динаміки є

ключовими компонентами успішної адаптації молоді до соціокультурного середовища. Емоційний інтелект як когнітивно-емоційна здібність стає не лише предиктором психологічного благополуччя, а й важливим чинником професійної успішності, ефективної комунікації та етичної поведінки. Водночас особистісна зрілість, як інтегральна характеристика індивідуального розвитку, відображає рівень сформованості суб'єктності, відповідальності, здатності до прийняття рішень та побудови гармонійних відносин із соціальним оточенням.

Попри велику кількість теоретичних праць, питання структурного та функціонального зв'язку між емоційним інтелектом та особистісною зрілістю залишається недостатньо висвітленим у вітчизняній психології. Наявні емпіричні дослідження здебільшого фокусуються на окремих компонентах емоційної сфери або особистісного розвитку, не розкриваючи повною мірою механізми їхньої взаємодії. Відтак, виникає потреба у комплексному підході до вивчення даного взаємозв'язку, що враховує багатовимірність як емоційного інтелекту, так і особистісної зрілості.

Мета дослідження – визначити теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту з особливостями особистісної зрілості здобувачів вищої освіти.

Передбачається, що існує статистично значущий позитивний взаємозв'язок між рівнем розвитку емоційного інтелекту (зокрема, емпатії, емоційного розуміння, емоційної регуляції) та окремими

компонентами особистісної зрілості (здатністю до психологічної близькості, мотивацією досягнень, рефлексією). Проблематика емоційного інтелекту (EI) є предметом пильної уваги як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології. Класичне трактування EI як здатності до розпізнавання, розуміння та регуляції емоцій було запропоноване П. Саловейом і Д. Майєром [1], які підкреслювали когнітивну основу емоційної обробки інформації. Згодом Д. Гоулман розширив це поняття до соціально-емоційної компетентності, включаючи емпатію, самомотивацію, управління стосунками [2]. У контексті вивчення структури EI дослідження Р. Бар-Она [3] спрямовані на розгляд емоційного інтелекту як особистісної риси, що інтегрує емоційні й міжособистісні компоненти.

Сучасна українська психологія пропонує адаптовані до національного контексту підходи до вивчення EI. Так, Н. Холл у методиці виділяє п'ять основних складових: емоційна обізнаність, управління емоціями, самомотивація, емпатія та розпізнавання емоцій [4]. Д. Люсін у своїй моделі акцентує на взаємозв'язку когнітивних і афективних компонентів, пропонуючи багатовимірний підхід до оцінки EI [5]. Зокрема, у межах опитувальника «ЕМІн» розмежовуються внутрішньоособистісні та міжособистісні прояви емоційної компетентності.

Паралельно із дослідженням EI активно розвивається проблема особистісної зрілості. У працях І. Кона особистісна зрілість постає як здатність до самопізнання, відповідальності, рефлексії,

усвідомлення власних цінностей [6]. Гуманістичні підходи (К. Роджерс, А. Маслоу) визначають зрілу особистість як автономну, відкриту до досвіду, самоприйнятну та схильну до самореалізації [7; 8]. Сучасні дослідження українських авторів (Є. Карпенко, О. Москаленко) трактують особистісну зрілість як багатовимірну структуру, що включає мотиваційний, ціннісний, емоційний, поведінковий та рефлексивний компоненти [9].

У низці робіт простежується спроба встановити функціональний зв'язок між емоційним інтелектом і зрілістю. Так, Н. Задорожна вказує на позитивну кореляцію між розвитком емоційного інтелекту та суб'єктності особистості [10], а С. Козак обґрунтовує, що емоційна регуляція є провідним механізмом саморозвитку [11]. Згідно з даними Т. Іванової, студенти з високим рівнем емоційного інтелекту мають вищі показники ціннісної зрілості, відповідальності та життєвої стратегії [12]. Попри визнання ролі емоційного інтелекту у процесах адаптації, саморегуляції та міжособистісної взаємодії, у науковій літературі не існує єдиної думки щодо його зв'язку з особистісною зрілістю. Умовно можна виокремити два основні підходи до інтерпретації цього взаємозв'язку:

Позиція інтегративної взаємозалежності. Представники цього підходу (Д. Гоулман, Н. Задорожна, Т. Іванова) вважають, що емоційний інтелект є структурним компонентом особистісної зрілості або ж її важливим предиктором. На їхню думку, розвинена здатність до емоційного усвідомлення, емпатії та

управління емоціями сприяє формуванню відповідальності, рефлексії та стабільної ідентичності – ключових ознак зрілої особистості. *Позиція автономності феноменів*. Інші дослідники (наприклад, І. Кон, Д. Люсін, частково А. Маслоу) наголошують, що емоційний інтелект і особистісна зрілість є незалежними психічними утвореннями, які можуть розвиватися паралельно. Вони визнають потенційний зв'язок, але вважають його опосередкованим соціальними та мотиваційними факторами, а не прямим.

Таким чином, у літературі відсутній консенсус, що й зумовило потребу в емпіричній перевірці: чи існує кореляція між рівнем розвитку емоційного інтелекту та показниками особистісної зрілості у студентської молоді.

Отже, аналіз теоретичних джерел дозволяє дійти висновку, що емоційний інтелект і особистісна зрілість мають спільну основу — здатність до внутрішньої інтеграції, саморегуляції та конструктивної взаємодії з оточенням. Вивчення їхнього взаємозв'язку є важливим кроком до розуміння психологічної зрілості молоді в сучасному суспільстві.

Методики та організація дослідження. Метою емпіричної частини дослідження було встановлення характеру взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту та особливостями особистісної зрілості у здобувачів вищої освіти. У дослідженні взяли участь 30 осіб віком від 18 до 23 років, які є студентами психологічних спеціальностей українського закладів вищої освіти. Вибірка була сформована методом

цільового відбору та є однорідною за освітнім статусом і приблизно рівномірною за статтю.

Для збору емпіричних даних було використано три валідовані психодіагностичні методики. Перша – тест-опитувальник емоційного інтелекту «ЕМІн» (Д. Люсін), що дозволяє оцінити чотири фактори: усвідомлення емоцій, керування емоціями, експресію емоцій і розуміння емоцій. Друга – методика Н. Холла спрямована на діагностику п'яти компонентів емоційного інтелекту: емоційної обізнаності, самомотивації, емпатії, розпізнавання й управління емоціями. Третя – опитувальник особистісної зрілості Ю. Гільбуха, який охоплює такі показники, як мотивація досягнень, ставлення до власного «Я», громадянська відповідальність, життєва установка та здатність до психологічної близькості.

Результати дослідження і їх обговорення. Після проведення емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення взаємозв'язку емоційного інтелекту та особистісної зрілості, було здійснено обробку отриманих даних, зокрема проведено кореляційний аналіз. У результаті вдалося виявити низку статистично значущих взаємозв'язків між окремими шкалами досліджуваних методик, що дозволяє говорити про наявність певних закономірностей у структурі цих феноменів. Нижче представлено таблицю, яка ілюструє встановлені кореляції. Зупинимося детальніше на аналізі складових емоційного інтелекту, які виявили найбільш тісний зв'язок з компонентами особистісної зрілості.

З метою візуалізації емпіричних даних у табл. 1 наведено середні значення показників за шкалами трьох використаних методик, а також коефіцієнти кореляції між ними та загальним рівнем особистісної зрілості. Статистично значущі кореляції свідчать про наявність тісного взаємозв'язку між емоційною компетентністю та структурними компонентами особистісної зрілості здобувачів вищої освіти.

У процесі обробки результатів було обчислено середні значення показників за кожною методикою, що дозволило виявити загальні тенденції. За результатами методики «ЕмІн» більшість респондентів демонструють середній рівень емоційного інтелекту з переважанням показників емоційного розуміння та емпатії. За методикою Н. Холла було зафіксовано середньо-високі показники за шкалами емоційної обізнаності, емпатії та самомотивації, що свідчить про наявність внутрішніх емоційних ресурсів у студентської молоді. Дані опитувальника Ю. Гільбуха вказують на загалом помірний рівень особистісної зрілості, з найвищими показниками у сфері ставлення до себе та здатності до психологічної близькості.

Для визначення характеру взаємозв'язку між досліджуваними змінними було проведено кореляційний аналіз за коефіцієнтом Пірсона. Було встановлено статистично значущі позитивні кореляції між окремими шкалами емоційного інтелекту (за Люсіним і Холлом) та компонентами особистісної зрілості.

Таблиця 1

Середні значення та коефіцієнти кореляції між показниками ЕІ та особистісної зрілості

Методика (автор)	Шкала / Показник	Середнє значення	Коеф. кореляції з особистісною зрілістю	p-рівень
Н. Холл	Емоційна усвідомленість	17,62	$r = 0,42$	$p < 0,05$
	Керування емоціями	20,34	$r = 0,39$	$p < 0,05$
	Самотивація	18,11	$r = 0,44$	$p < 0,01$
	Емпатія	19,78	$r = 0,52$	$p < 0,01$
	Розпізнавання емоцій	20,05	$r = 0,40$	$p < 0,05$
Д. Люсін (ЕмІн)	Емоційна усвідомленість	5,21	$r = 0,43$	$p < 0,05$
	Емоційна регуляція	4,98	$r = 0,45$	$p < 0,01$
	Розуміння емоцій	5,04	$r = 0,48$	$p < 0,01$
	Емоційна експресія	4,67	$r = 0,36$	$p < 0,05$
Ю.Гільбух	Мотивація досягнення	3,6	$r = 0,44$	$p < 0,01$
	Ставлення до себе	3,7	$r = 0,39$	$p < 0,05$
	Почуття обов'язку	3,3	$r = 0,42$	$p < 0,05$
	Життєва установка	3,5	$r = 0,48$	$p < 0,01$
	Психологічна близькість	3,4	$r = 0,52$	$p < 0,01$

Примітка: 1) $p \leq 0,05$ – 5% рівень статистичної значущості; 2) $p \leq 0,01$ – 1% рівень; 3) умовні скорочення методик та показників: ЕМІн – емоційний інтелект (за Д. Люсіним); ЕІ – емоційний інтелект (за Н.Холлом); ОЗ – особистісна зрілість (за Ю. Гільбухом).

Зокрема, шкала «емпатія» (Н. Холл) додатньо корелює з показником «здатність до психологічної близькості» ($r = 0,52$, $p < 0,01$). Показник «емоційне розуміння» за методикою «ЕМІн» додатньо пов'язаний з мотивацією досягнень ($r = 0,48$, $p < 0,05$) та життєвою установкою ($r = 0,44$, $p < 0,05$). Емоційна обізнаність і самомотивація виявилися значущими предикторами для ціннісного самовизначення, а також для розвитку саморефлексії.

Це свідчить про те, що здатність до розуміння емоцій інших людей сприяє формуванню глибших міжособистісних зв'язків та вмінню підтримувати емоційну близькість, що є ключовим у професійній діяльності психолога.

Таким чином, отримані результати емпірично підтверджують гіпотезу про наявність взаємозв'язку між емоційним інтелектом і особистісною зрілістю. Здатність до емоційного самоконтролю, емпатії, розуміння емоційних станів власних і чужих осіб виступає чинником формування відповідального ставлення до себе, інших і соціального середовища.

Висновки. Проведене теоретико-емпіричне дослідження підтвердило наявність суттєвого взаємозв'язку між емоційним інтелектом та особистісною зрілістю. Аналіз наукових джерел

дозволив визначити, що обидва феномени мають складну багатовимірну структуру та відіграють ключову роль у формуванні психологічної стійкості й суб'єктності особистості. Емоційний інтелект виступає не лише когнітивно-емоційною здатністю, а й механізмом внутрішньої регуляції, який забезпечує адаптацію в соціумі.

Результати емпіричного дослідження, отримані за допомогою методик Д. Люсіна, Н. Холла та Ю. Гільбуха, продемонстрували додатні кореляційні зв'язки між окремими шкалами емоційного інтелекту та структурними компонентами особистісної зрілості. Зокрема, емпатія та емоційне розуміння мають зв'язок із показниками рефлексії, психологічної близькості, мотивації досягнень і життєвої установки. Це дозволяє зробити висновок, що розвиток емоційної сфери є значущим чинником формування особистісної зрілості.

Отримані дані можуть бути використані для подальшої розробки психологічних програм, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту як ресурсу особистісного зростання, а також у сфері освіти та консультування студентської молоді.

Література:

1. Гоулман Д. *Емоційний інтелект*. Нью-Йорк: Bantam Books, 1995.
2. Іванова Т. Л. Роль емоційного інтелекту в становленні життєвої стратегії особистості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2020. № 4(83). С.13-17.

3. Карпенко Є. В. Особистісна зрілість як показник соціалізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2010. №2(5). С.15-18.

4. Люсін Д. В. Нові підходи до вимірювання емоційного інтелекту: опитувальник ЕМІн. *Питання психології*. 2006. № 1. С.3-22.

5. Маслоу А. *Мотивація і особистість*. Київ: Центр навчальної літератури, 2007.

6. Саловей П., Майєр Д. Емоційний інтелект. *Imagination, Cognition and Personality*. 1990. Т. 9, № 3. С.185-211.

УДК: 159.923

Саннікова А.О.,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри сольного співу,

Одеська національна музична академія імені А.В.Нежданової

СТРАХИ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬ ПУБЛІЧНІ ВИСТУПИ

Анотація. В даному повідомленні надаються результати емпіричного дослідження страхів, що виникають в процесі різних публічних виступів (лекції, презентації перед великою аудиторією, концерти, творчі конкурси тощо). Встановлено, що причинами страхів публічних виступів можуть бути: брак знань, умінь і навичок, малий досвід, негативні риси характеру, несприятливі фізіологічні й психологічні стани (емоційні, інтелектуальні, вольові), індивідуально-

Пахлеванзаде Ю.С. Особливості прояву афективних розладів особистості та шляхи реабілітації.....	618
Савенкова І.І., Сєвцов С. Нейрокогнітивна діагностика керуючих функцій головного мозку.....	627
Носач С. Порівняльний аналіз посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та комплексного посттравматичного стресового розладу (кПТСР): причини, симптоматика, діагностика та психореабілітація.....	637
Савенкова І.І., Убірія Є.О. Тривожні розлади у підлітків з аутизмом: механізми розвитку, клінічні прояви та ефективні підходи до терапії та підтримки.....	645
Разборська А.О. Емоційний інтелект як чинник формування особистісної зрілості майбутніх психологів.....	652
Саннікова А.О. Страхи, що супроводжують публічні виступи.....	664
Бедан В.Б., Деміркає Е.М. Психосоматичні, емоційні та когнітивні прояви у осіб, які пережили травмуючу ситуацію.....	676
Вукова S. Emotional modality of human experience of success.....	685
Дідух М.Л., Веприцька О.М. Стан емоційного здоров'я сучасного студентства.....	690
Дідух М.Л., Бурашніков А.П. Особливості стресостійкості та стресоподолання у осіб з різним травмівним досвідом.....	701
Sorochenko O. Stress factors and their impact on the stress resistance of military personnel.....	709
ЗМІСТ	714